

FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
Muzeum Pomorskie Armii Krajowej
oraz Wojskowej Służby Polek
Toruń, ul. Podmurna 93, tel. 0048 56 65 22 186
e-mail: fapak@wp.pl; www.zawacka.pl
NIP 956 16 25 127; REGON 870502736
KRS 00000 41692
Urząd Krajowy Rejestru Sądowego KRS-ku 82 1090 1506 0000 0000 5002 0244

Bydgoszcz
ZWZ-AK K.G. II, Oddz.

+ Andrzejewska Marta
ps. „Maria”

K: 919/2472 Pom.

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI

Andrejewska Marta
J:K: 919/2472 Pom.
Bydgoszcz 242-AK

I/1. Relacja k. 6 s. 1-6

I/2. Dokumenty (sensu stricte) dotyczące osoby relatora k. 1 s. 1

I/3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące osoby relatora

II. Materiały uzupełniające relację

III/1 – Materiały dotyczące rodziny relatora

III/2 – Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r.

III/3 – Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945)

III/4 – Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 r.

III/5 – inne

IV. Korespondencja

V. Nazwiskowe karty informacyjne k. 27

VI. Fotografie

zdjęcia rodzinne,
Duchilonomografii

1/1. Relacja - Andrejewska Marta

1. Relacja Zofii Dądowej o działalności konspiracyjnej Marty Andrejewskiej - motki - rękopis z 14.01.1979, oryg. k-3 s.1-3

2. Relacja o matce Marcie Andrejewskiej złożone przez synów Bernarda i Włodzimierza, rękopis z 18.01.1979, oryg. k1+9 s.4-5-6

Bydgoszcz 17.II.1979r.

Relacja o uczestniczeniu w celu sporu
Andrzejewskiej Marcie — Leoski Zofii Dudowej

1. Andrzejewska Marta z d. Wüdehäft
2. urodz. 11.VI.1893r. w Slesimie pow. Nakło.
3. w Tadystaw i Franciszka z d. Szyperska.
4. adres sklepowy Bydgoszcz Sumbińska 45 m 2.
5. zamordowana 8.XII.1944r. w Ravensbrück.

Przed wojną.

Stała mieszkanka Bydgoszczy, Zamieszkiwała w tym czasie 1914r. Miała 9 osób dzieci 6 synów i 3 córki.

Nie pracowała zawodowo, chorowała dzieci.

W 1929r. w marcu owdowiała, wszystkie dzieci sama wychowywała mając emeryturę po mężu maszynistce kolejowym.

W 1939r. najstarszy syn brał udział w wojnie jak w lotnictwie. odbył służbę techniczną. Reszta dzieci 7-mio było uczęszczało do szkoły, a córka Anna pracowała w inkubatorni, a siostrzyczka w P.C.K.

Okres skupacji

Podróżowała powiatem w Bydgoszczy, matce nie karano pracować, natomiast wszystkie dzieci w tym czasie z 14 letnisz zosiz musieli pracować.

Najstarszy syn Jan pracując w lotnictwie miał kontakt z kolegą Gerardem Deręgowskim - wzajemnie odwiedzali się od czasu do czasu. Około 1940r. zjawił się u nas znów i przeprowadził ty. rozmowy z braćmi, które matka podsłuchiwała. Dotyczyły one celu sporu. Matka moja odraru przyjęła bardzo pozytywną postawę odnośnie pracy konspiracyjnej i same zgłosiła chęć uczestniczenia w niej. Od tego momentu stało się miejsce kontaktów

medu podriemnega. Do konspiracije vstúpili moi bracia, Jan, Tadeusz (zmarl po obzri) Bernard - prišl obzr, Stefan - prišl obzr, Włodzimierz - prišl obzr i Alojzy - zginst v obzri.

Skatani odvec 12 lat i umreno mmi z pokolja v ktorym odbyvaly se konspiracyjne zbrania. Skoj udial, ograniczal sie do pilnowania domu, z okna lub z ~~pr~~ przed wejcia, czy mi nadechodzi ktos podejrzany. Przez drzwi od klucze widziatam v pokoju, obraste walizeczki, z ktorych wyjmowano jakies papiery. Chowane one byly i w szuflkach do ubrania, w termosach i v obcasach bucikow, ktore musiatam nosic aby je przysieny, aby mi nie uwieczaly iwrzic sie wzagi teridujszeych. Ni miatam pojecia, ze nadobne podoko ki pna skakankę w nowych bucikach, przystuguję sie sprawie konspiracji.

Bracia ersito wyjechali do Terwa, a najutodny Alojzy v pierwszy momentie wyjezdzil przez w porcie v Gdyni, wian 1941. W sierpniu 1943r. wszyscy moi bracia w domu zostali aresztowani przez gestapo w edr, v ktorzy mogli stoczyli nasz dom, w godr. pojedynczo. Matka moja nie stracila orientacji z loku, natomiast wysztkie kompromitujšce dokumenty rodziny, i wspomnienie garetowe o opcu - Partisanen Wielkopolskim, ukryła w kominie. Przy okazji mi ualeno ich. Potem Matka ukryła je v Hoju i zakopala, ale do dziś mi moimy tego miejsc odsukare.

27. viii, nastpnego dnia po aresztowaniu braci, zbrano z domu Matke, mi bydam wtedy w domu.

Wszyscy ualili sie v wzeniu v Surowetaru - Dokonitani moim 7rgu bliskim z sisters Helenę lub z bakiš paetki zymosnowe pna zime, do maja 1944r.

~~W~~ Po chofo p'obremym polyciu, wysztkich vorztauo

do obozów koncentracyjnych. Matka trafiła do Ravensbrück, i tam zginęła.

Do obozu wysłaliśmy paczkę co miesiąc. W grudniu 1944r. paczka wróciła z powrotem z notatką, że adresatka już nie w obozie nie znajduje. Przypuszczalnie wtedy matka zmarła. Okoliczności nie znamy.

W tym okresie około 10 grudnia ^{1944r}, ktoś dostarczył do domu w naszej mojej miejscowości list, zawierający wiadomość, że 8. XII Matka moja zmarła. ~~Dostarczony~~ Informator prosił o zwrócenie listy, który zresztą był ^{bez} podpisu. Matka moja była b. dzielną kobietą i wielką patriotką. W tym duchu wychowała dzieci, i za Ojczyznę oddała życie ⁹-me synami.

Lucja Zepić.

Osiedle Stribickie

85-314 Bydgoszcz

tel. 312-25,6 wew. 5231

Pelaejz spisatani,
skier-drami autentycznosc podpisem
pny mmi zroisnego,
Illousionke
Bydgoszcz 17.I-1979r.

Bydgoszcz 18-2 1979r. 4

Relacja o matce Marcei Andriejewskiej
zobowiązanej przez synów Bernarda i Włodzimierza.

Okręg skupacji.

W 1940r. gdy syn Włodzimierz rozpoczął współpracę z
Genardem Derengowskim Szt. grupy „Wybawienie” (grupa
Wyższej Szkoły Z.U.I.-AK) jako kurier na linii Bydgoszcz
Toruń, Gdańsk, Gdynia, Matka wzięła się natychmiast
do współpracy. Mielikami sformułowano lokalnie
dla spotkania całej grupy, wielokrotnie mieszkała u nas Deren-
gowski przyjeżdżając z Warną. Przywoził ^{workami} transzjencje, które
my wszyscy bracia (sreści) roznosiliśmy w teren, skąd
przywoził meldunki i sprawozdania z poszczególnych
placówek, w szczególności Derengowskiemu „Szawie” dla Warny.
Matka była między innymi dwukrotnie, odważnie i bez lęku
i bez nerwów, dlatego uważaliśmy ją, za Matkę-bokalistkę.
W miesiącu w Surowicach, obóz na Bloniu, Matka najpierw
doskonale język niemiecki, dzięki sprytni i odważnie podsta-
chowała niedawno komunikację radiową grupowej
z Niemcami z Dolnej Europy, i w czasie obowiązkowych
spacerów zabnie nas dogoniła i któremuś przekazała
za tyranie-frontowe wiadomości. Podtrzymujemy nas
na duchu i dostawia odważnie. Matka 20.10.44r. wyjechała
do Ravensbrück, Stefane i Janie do Grotzowen, a Siostry, ego,
Włodzimierz, Tadeusz i Bernarda 10.11.44 do Mandelbauzen
I w całej Matki naszej nie zobaczymy.
Arrestowanie naszej grupy wyjątkowej, nastąpiło

progresywnie od 16 sierpnia do połowy września.

Rozmyślano namę grupę dokładową.

Z kobiet uczestniczących w tej sprawie mamy: Agnieszka Rogajńska, matka jej Cecylia, z Tawra, Brayer Maria z Bydgoszczy - kioskowa Deręgowska, Zofia Andriejewska żona Janusza - mieszkała sobie na ul. Koncej. Zofia A. uczestnicząca z bratem pomimo, że sama byłego udruciu nie braci w pracy.

Łabinska J.N. kuzynka Deręgowskich uczestnicząca w Terenii jako kurier, Matgorata Deręgowska matka Gerarda

Wszystkie wymienione wyżej kobiety przeszły przez obóz Błonie w Surowcahin, i wszystkie wyjechały do Ravensbrück.

Obóz przeszły: Brayer Maria, Andriejewska Zofia i Łabińska. Zginęły w obozie u nas Matka, Agnieszka Rogajńska z matką, Cecylia Rogajńska i Matgorata Deręgowska. Stano współpraca wykorzystana była, jeśli chodzi o kobiety z Deręgowską Matgoratą i Rogajskimi.

Pan Włodzimierz oficjalnie wykar organizacji "Wybore" z fotografiami, zrobiony przez gestapo porażnik. Obecnie dostarczone książki i artykuły z gazet opiewające działalność naszej Matki i naszej grupy.

Włodzimierz Andriejowski
Bydgoszcz

Bernard Andriejowski
Bydgoszcz,

Relacje spisane i skrócone
autentycznie podpisane przy mnie
Włodzimierz. Łabinska Bydgoszcz 17.I.1979r.

Rogozinski Jan
agent

Grabiec Boleslaw
agent

Deregowski Jan
+ kurier

~~Agneska~~
Rogoziska, matka
+ Feliks R.

Deregowski Gerard
Teren

X Andrejowski
charba, matka
+ R

Brayer Maria
Bydgoszcz - H School
ciotka Deregowskiego

X Labinska (S)
Kurier
ciotka Deregowski. R
Nyd.

Agneska Rogoziska
+ Kurier (cotha) R

Kalinowski Feliks

Andrejowski
Tadeusz
+ Kurier

Andrejowski Jan
+

Kawczyniak
Stefan

Andrejowski
Krzysztof
Kurier

Stefan Andrejowski

Inowitki Teofil
agent

Blum Alfred
+

Parolczyk
agent

Pomierski Pawel
+ Alojzy agent

Deregowska
Margonata X
+ R

Andrejowski
Bernard
Kurier

Zofia
Andrejewska
+ Sona Janek R.
li 2010.

Kowalski
agent

Andrejowski
+ Alojzy agent

||

Nie Zapam
Duszyński
Tadeusz agent

Rossa Maks
Teren a.o. redaktor.

Duszyński
Maks
Nie Zapam

Nie Zapam

Blum Alfred
agent Arthur

/

||

Maron
Feliks
agent

Laufer
Maks
agent

Nie Zapam
Laufer
Maks
agent

Nie Zapam

Rogoziska
ojciec Agnieszki
nie zapam

Wetmieszki
Leon
a

||

Smieszowski
Zygmunt
agent

Laufer
Maks
agent

Zabinski
Maks
agent

Nie Zapam
Kmicik
Bernard agent
Rydz, Teren

||

Kryzowski
Roman

1/2. Dokumenty - Andzejewska
Karta:

1. Seg. nr 23050 Medalu Wojska
(po roz. 1 i 2) nadane 15.08.1948 w
Londynie (jedne strony) oryg. k. 1 s. 1

1. Leg. nr 23050

Medalu Wojska

Andrzejewska

Marta

(jedna strona)

MINISTERSTWO OBRONY NARODOWEJ A

LEGITYMACJA Nr ..... 23050 .....

Stopień imię, nazwisko ..... **SZER.** .....

Marta ANDRZEJEWSKA

.....
ps. "Maria"

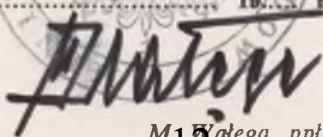
Oddział **AK** .....

Odnaczony został po raz **1 i 2**

Medalem Wojska

Podstawa: Zarządzenie Szefa Sztabu
Głównego
z dnia 1 lipca 1948

Londyn dnia **15** sierpień **1948** r.

M. **12** Walega, pptk

T:K: 919/2472 Pom.

Bydgoszcz

Andrzejewska Marta

✓. Karty informacyjne

k. 21

Kydzorica
ZHZ

Androjevska
Starica Androjevska

Wierzysta do grupy wyisadowczej "Hybryda"
utrzymyta se swojo misje, na ul. Sułkowskiej, typowa
na konspiracyjnego, wulgarne, a tani spotykali sie kuracze,
gotowi mu charyzmatu meldunki i sled rusze jeden z 5 sygnow
gotowi byli "skoczyć" do Torawa lub do Gdymy."

W sierpniu 1944r. Gestapo arretowalo cato wladkow
Androjevskich.

T. Janowski, Pomorski ude opom. "Folky" z 19.04.1945, s. 3
158

HSK/94

Rydyosna
2

+ Auodrajevskė Marba
(z 12-letimis vėrkas - Esynov i 3 vėrkė
v konspiracijė).

Melica volderislu "Vybrašė"
ul. Szubińska 45. Rygė v Rėssusbrėit.

Myrciamė J. Mousiorė
sob. VTK Nr. 50/81

AK.

a

Rodzeń
pauze spadochron
= marcu

+ Domżałska Pauline

1. Zb. E. 2.

2.

Kp 174
3. Bydgoszcz

4. (+) Andryjowska Mar 5 5

6. _____ 7zd. Wüderhoff

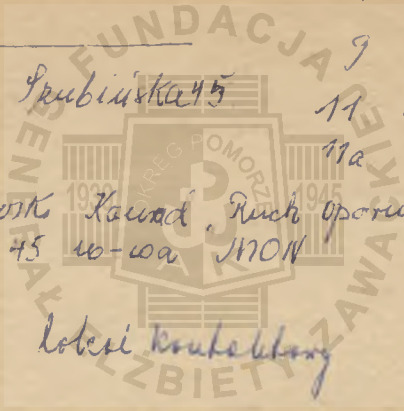
8. _____ 9

10. Bydgoszcz, Prubińska 45

11. VIII 1943, Bydgoszcz
11a Ob. Kauz. Rawensbrück

12. a) Liechtensteinsk. Kanton, Reichspostamt "Pauzoru"
cyd. 1939 - 45 10-10a MON
str. 353

• Rumisja - Łobeski Kuchelberg

Konw. 48
12. 1/2 Stawnt. "i m...
K/19236
R-13050

Wydział
100
4

+

Anna Krawiecowa Marta, wydziałowy
komisji wydziału Kom. Główny AKW. na
Wydziału Anatomicznym i Wydziału i w sprawie
1942 r. wydziału i Kom. Kawentriick

Cieszanowski - str. 153 18

Poniedziałek

5

+ Andryjowski Marce

15 K 19236
AN W 23050

19

Bydgoszcz

6

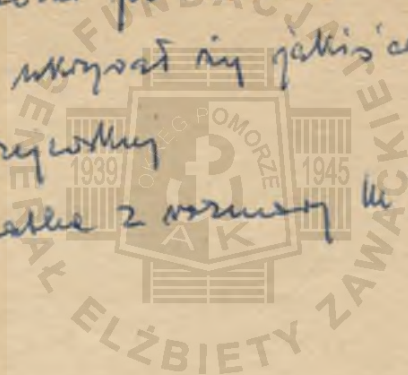
Andrzejewskie

Stankowski po ucieczce z wyznikiem bydł
(X 43) wyjazd na górnicy'cos w miejscy

Andrzejewski

aktualnie z wzmianką

z K. Ciesla
4.4.62

~~1942~~

Andrzejowska Marta
zd. Wiedlerhoff

(.... - 1943)

Bydgoszcz
7

wymagadownymi i bydgoskim punktem kontaktowym dla
Kmierzeń, Lombardów (011 kg PK) 1942 - 1943

brak meld.

Zrodła

relacja (?) z mianowskiej wsi
Kamianka Stawna Praga (materaty) s. 17
K. Cichanowski, Ruch oporn ... n. 353
B. Chrenowski
z Knoch

~~z Andryczka Wrota~~

Boyd

17K W. Szwab
Bydgoszcz
8

+

+ Andrzejska Marta

rodzina Kalyerska z Bydgoszczy

zamieszkała w czasie wojny przy ul. Szubnia'skiej

W miejscach tym odbytą się spotkani
Kurovó, przechowywano meldunki i stąd
robiono wypadki do Terese lub Gdyni
miej. Chocimowski z Sopotu

(45)

?

nieznana w wywiadzie w Instytucie na Białym
ostrowie z Kurovó 1973 r

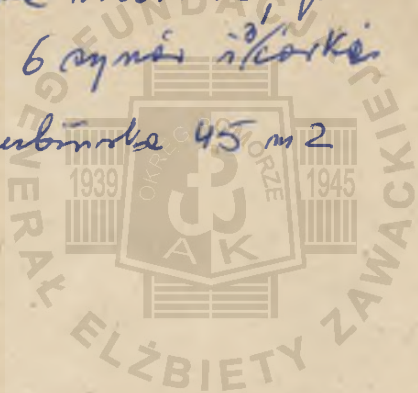
K 15

Pozdoly

Andryjowku Marce

Kalendarske wodorine, qobri zed miorami byli
matka, 6 synow i corki

ul. Szubinska 45 m 2

art Mowstardziej - tamże fotografic 24 marby 1

+ Andrzejewska Marta - [Ciech. 353.]
Wynęta i Raduśbrück

17 K. 15. 10
Snydman?

10

K-75

25

+ Andzejewska Marta
Ciechanowski Konrad

11

Ruch oporu na Pomorzu Sd. 1939-45

W-wa 72 MON

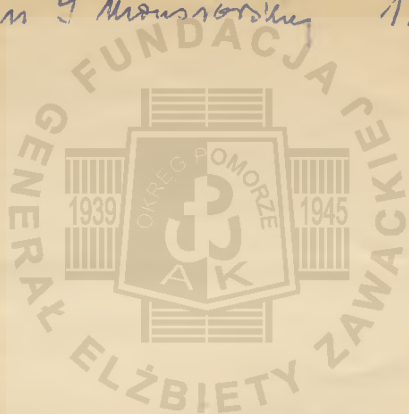
Wywiadowczyni komórki wyw. Komendy ST.AK
na Wybrzeżu. Aresztowana w 43 r w Bydgoszczy,
zginęła w obozie konc. Ravensbrück

str 2753

Bydgoszcz

Andrzejewska Marta z d. Wiedekhoff
mel. n. 5 Mousierstraße 179/II

120

+ Andrejewska Marta

Syn AK Wym.
Jęz AK
Bydgoszcz

Katolicko P.M.L. rel. 1797; Bydgoszcz.
nr. 11.06. 1893

Wzrost: 170 cm, ciężyść: 60 kg, kolor włosów: ciemny
Czarna: Władysław i Franciszka z d. Szyperka

adres: Bydgoszcz, ul. Szubińskiego 45 m 2

Wymiarowy Kowalski wyznawca K.G. AK w Bydgoszczu
Arrestowany w Bydgoszczu w sierpniu 1943. Zginął
w obozie koncentracyjnym w Ravensbrück

rodzina: Cieszkowski 353 "Ruch Oporu w Polsce"
Męclewski A. "Neuegarten 27" str 359

13

Jej clem : cnota rochno-razumienkate w Bydgoszy
odgrywaly kierowniczo role olle grupy neywiedowcey
"Wybucze" Lombardu ¹⁹⁴⁵ ~~okresu II~~ zorganizowacey
pna Gerardia Deruogowskiego ¹⁹⁴⁵ ~~1945~~ ¹⁹⁴⁵ ~~1945~~ ¹⁹⁴⁵ ~~1945~~
poimie 1940r.

Bydgoszcz
LWJ-AK

1943⁺ ANDRZEJEWSKA MARIA

14

ul. Stoknicka Miast. Walka - nr 519

2. d. Winderhöft

ul. 15 Głębokie woj. pomorskie

15 kowp ca 1940-1943

29

5.21.1.1
5.21.1.1

Bydgoszcz

Pomona

R 178/I Bydgoszcz

Ravensbrück
Wyrostek 54, "Wyborek"

+ Andrzejewska Marta

Nazwisko i imię

Nazwisko pańskie

Pseudonimy

Nazwiska okupacyjne

Władysław i Franciszka z d. Szympke 11.6.1893 Jelenia góra, Wyżysk

Imiona, rodz., nazwisko matki

Data i miejsce urodz.

Bydgoszcz ul. Szubińska 45 m 2. sierpień 43r. Ravensbrück

Adres obecny

Data i miejsce śmierci

⊙ Zródła i zapisy biograficzne:

Ciechałowicz 353 "Płuch oporu w Pomorzu"

Wyniadosowy i Kowalski w wydawn. K.G. "AK" w "Wyborek". Arsztołowiec

Bydgoszcz w sierpniu 1943r. Zgłoszenie w okresie koncentracji w "Wyborek".

Bydgoszcz

Ravensbrück

2) Stenderski A. „Mugastu 24” str. 359.

Ten dom i cała rodzina zamienkali w Bydgoszczy odgrywały kierownicę role dla grupy wywiadowczej „Bybrosie” zorganizowanej przez Gerarda Derewgowskiego w roku 1942. w tym podaniu 1940.
Arrestowane w sierpniu 1943. w więzieniu de Ravensbrück, gdzie zginęła.

5-26-6-1

Bydgoszcz
Wpisanie AK

16

Pomorie Pa 179/1 Bydgoszcz Ravensbrück

+ Andzejewska Marta Wüdelhöft

Władysław i Franciszka zd. Szyperska ur. 11.6.1893 Slesin pow. Nakło Pomorskie

+ 8.XII.1945r. Ravensbrück

źródła" lichanowski 353

zginęła w Ravensbrück

2) relacja córki Zofii Dudźewej Bydgoszcz sierpień 1979r.
Bydgoszcz

2. Casimirovski Tadeusz, Gestapo w walce z ruchem
oporu nad Wisłą i Brdą. Wyd. Prace-Książki + Ruch 1985 r.
Bydgoszcz. str. 91 - 99

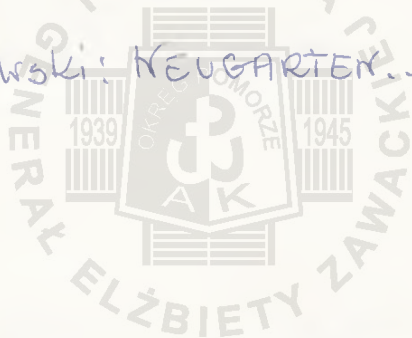

Bydgoszcz

17

ANDRZEJEWSKA MARTA

A. MENKLEWSKI: NEUGARTEN... STR. 359

Bydgoszcz

Andrzejewska Marta
Bydgoszcz

18

obóz koncentracji Ravensbrück

VIII 1943

rol. Thilewski Stowarzyszenie Kobiet

s. 12

Hajciński
95

Bydgoszcz
AK 19

Andrzejewska

Bydgoszcz

Grupa Wywiadu AK "Hybrydy 1941-43"

Zob. Milewska / Stowarzyszenie Kobiet
s. 15

Wojciech
95

a Andrzejewska Marta Bydgoszcz Gdańsk 20

W.

20

"N N" ANDRZEJEWSKA Marta
Wywiadowczyni na Wybrzeżu Gdańskim. O II "Lombard" KG AK, aresztowana VIII.43 r.w Bydgoszcz, wywieziona do Ravensbrück, tam zamordowana.
Źr.Mat. do Słown.Biograf.

H. Martin - VIII. 2003 r.

21

sy. "Stawiska"

interne

21.

ANDRZEJEWSKA Marta /d.ur.n. + 1943-44/ wywiadowczy-
 ni na Wybrzeżu Gdańskim, O.II "Lombard" KG AK, are-
 szt. VIII.43r. w Bydgoszczy, wywieziona do Ravensbrück
 tam zamordowana.

2 Bydgoszcz, gdzie prowadziła korespondencję dla kurierów

Chyżowa 4 Inowrocław

Andrzejewska Marta

ZESKANOWANE

